

Mälestustahvel Männisalu külale

Väike–Maarjast 10 km kaugusel, põlise männimetsa ääres asus Männisalu ehk endine Naraka küla.

Kõneldakse, et Porkuni mõisnik võitnud Naraka kaardimängus Pandivere mõisnikult. Selles võib ka oma tõetera olla, sest kuidas muidu üks küla oma metsade ja maadega asus Pandivere mõisa ja Raeküla karjamõisa taga nagu üksik saar. Veel räägitakse, et mõisa-härra saatnud oma kangekaelset maarahvast „kurrat Narrakale“.

Eestimaa 1725.–1926. aasta adramaarevisjon märkis külas Narrack 10 peret 50 elanikuga, suurusega 1/2 ja 1/4 adramaad. Mõnede nimede taga on kriips.

Pärast talude ostuõiguse kehtestamist algas ka siin talude päriks ostmine. Nii tekkisidki Männisallu põlistalud, mille eest maksti kuldrubladega, näiteks Nõmme hind oli 2800 rbl. Kes varem ostis, sai odavamalt. Kaardistamine oli 1884. aastal.

Eesti Vabariigi päevil oli Männisalus 21 talu, neist suurim 31 ha. Peale selle elas siin veel metsatöölisi jt.

1939. aasta talundilehtede järgi oli talupidajatel kokku põllumaad 248 ha, metsa, heina- ja karjamaad 190,6 ha.

Küla oli kaunis oma soppide ja silmale varjatud majadega. Igal majaderühmal oli oma nimi: Eesküla ehk Jaaguri, Metsäär ehk Kurikaküla, Kesküla ehk Pärtli, liivakünkast alla pärast metsa oli Allküla.

Külas oli 3-kl. kool, õpetajateks Ed. Tammaru, Jüri Landberg jmt. Hiljem liideti kool Raeküla Algkooliga.

Oli oma kiiik, hiljem ainult kiigep-lats, kus käidi laupäeviti ja pühapäeviti tantsimas ja aega viitmas. Pillimechi oli võtta oma külast. Varasemal ajal olid platsis kandlemehed. Ka naaberkülade noored Raekülalt ja Pandiverest käisid süül. Otse õue taga olid rikkad maasi-ka-, mustika-, pohla- ja seenemetsad. Külast eemal asus Taaraorg oma kuulsa ohvrikiviga, kuhu noored tegid jalutus-käike.

Niisiis hariti põldu, kasvatati loomi, muretseti masinaid, ehitati hooneid. Mõnedes taludes kasvatati juba tõuloomi. Tööd tehti mehemoodi. Elati cesti talu traditsioonilist elu, mis läks tõusu-teed. Liiklemiseks olid jalgrattad ja reed või vankrid.

Külas oli J. Landbergi asutatud

„Laulu ja mänguselts“. Pidasid korraldati suurtes küünides. Hiljem liituti ja tehti üritusi koos Raeküla noortega.

1939. aastal asutati masinaühistu, külas oli oma tuletõrjesalk, salga juht G. Kruusimäe. Alustati ka pitsikuuri ehitamist, kuid see jäigi pooleli. Oli oma maanoorte ring. Korraldati mitmesuguseid kursusi, mis lõppesid pidudega, mille eestvedajaiks olid osalejad ja Maanaiste Selts.

Siis tulid 1940.–1949. murelikud aastad. Maksti makse, viidi sundkohustuslikke norme – nagu üle Eestimaa.

1949. aasta 31. märtsil moodustati kolhoos „Õitseng“. Hiljem liideti see Eipri, „Õigusega“, siis „Pandiverega“ ja lõpuks Väike–Maarja kolhoosiga.

Ajad möödusid. Männisalu oli muutunud suuremate kolhooside ääremaaks, kust aina võeti, kuid kulutusi ei tehtud. Küla hakkas noortest tühjaks jääma. Nüüd, 44 aastat hiljem pole endisest elujulisest külast muud märki

kui Alfred Püssi raudkivist tallinurk.

Suur vaikus, ei puude kohinat, ei linnulaulu, ei maju, ei elanikke. Ainult suured kivihunnikud, eisiisade rajatud ja haritud põllud, metsistunud metsad.

Nüüd lõpuks oleme jõudnud nii kaugele, et avame Männisalu külale mälestustahvli.

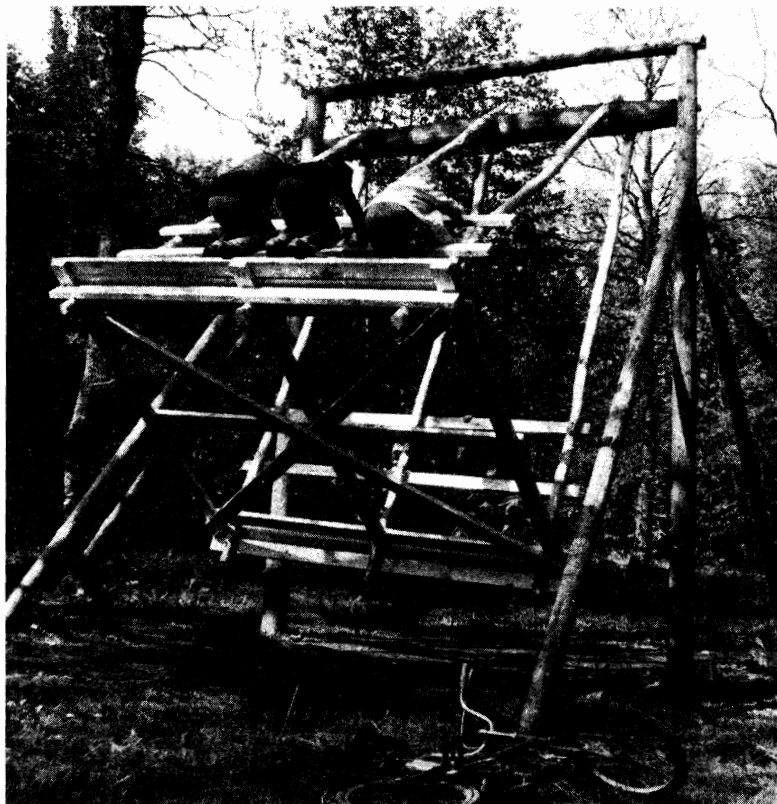
Tahvli avamine ja küla kokkutulek on **14. augustil kell 13** küla keskel. **Buss väljub kell 12.30 Väike–Maarja keskväljakult.**

Tulge kõik, kes on seotud Männisaluga. Kaasa võtta suur võileib, küla kokkutulekute (esimene 1974. a.) laulehused, märkmeid ja ka fotosid Männisalust.

Meie, endise Männisalu küla elanikud, täname kõiki neid, kes on ulatanud oma abistava käe ja toetanud meid.

Loodame, et siis, kui oleme saanud rikkamaks, ehitavad meie pojapojad üles uue, kaasaegse Männisalu küla.

Helgi Moor (Aalberk)

Männisalu külas ei näe niisugust pilti enam iialgi. Külakiik Pajusti.

Avo Seidelbergi foto